

Algunes divergències entre el català parlat (o col·loquial) i el català escrit *

1 Llengua parlada i llengua escrita

1.1 Mitjà i concepció

«Es diu, però no s'escriu...», això és un avís típic de la part de l'ensenyant als alumnes. Tanmateix, a vegades, aquest avís s'ha de precisar, ja que és important considerar en quines condicions s'expressa un parlat. 'Escrit' vs. 'parlat' no afecta només la qüestió de la realització d'un enunciat perquè en el fons tot es pot enunciar tant en l'oral com en l'escrit. 'Escrit' vs. 'parlat' també afecta la qüestió de la concepció de l'enunciat. Ludwig Söll va ser el primer a formular, l'any 1974, la distinció entre el mitjà (codi fònic vs. codi gràfic) i la concepció (codi parlat o oral – o, afegeixo, *col·loquial* – vs. codi escrit o escriptural) en el marc dels seus estudis sobre el francès parlat en contrast amb el francès escrit.¹ Il·lustrem aquesta distinció mitjançant un exemple català. Després d'haver dit o escrit, per exemple, «aquest senyor no ens ha vist mai...», un parlat pot continuar – tant fònicament com gràficament – «...no pot conèixe'ns» o «...no pot conèixer-nos». Ara bé, el segon sintagma, tot i ser realitzat fònicament, no serà mai res que es consideri català parlat o col·loquial² En l'altre sentit, el primer sintagma segueix essent català parlat malgrat una realització gràfica.

* Aquest article es basa en la meua contribució a l'homenatge a Dietrich Briesemeister (WESCH 1994), però hi he afegit moltes ampliacions i actualitzacions. Agraïxo als dos editors de llavors – a Axel Schönberger i a Klaus Zimmermann – que em deixessin reelaborar i tornar a publicar el meu treball en una llengua més accessible per als col·legues catalanistes no-germanòfons. Gràcies també a Eva Centellas i Oller (Friburg de Brisgòvia), la qual ha permès que m'aprofités de la seva competència de catalanoparlant.

¹ Cf. Söll (1985), 17-25 (sobre tot el diagrama a la pàgina 24). Cf. també Payrató (1990), 41-64 i Wesch (1996).

² Un amic meu barceloní em va dir una vegada que «així no ho diu ningú, ni tan sols els acadèmics».

1.2 La llengua com a diasistema

Totes les llengües reconegudes com a tals són diasistemes³ amb les tres dimensions de la variació: la diatòpica (dialectes), la diastràtica (sociolectes, etc.) i la diafàsica (registres). Eugenio Coseriu parla de l'arquitectura de la llengua. Ara bé, en el seu model està implicada una idea important: la relació entre les dimensions de la variació no és arbitrària, sinó que les dimensions funcionen en l'ordre irreversible *diatòpica* > *diastràtica* > *diafàsica*, citant el mateix Coseriu: «un dialecto puede funcionar como nivel y como estilo de lengua, y un nivel también como estilo de lengua, pero no al revés».⁴ En altres paraules: hi ha fenòmens marcats diatòpicament que poden portar una marca diastràtica secundària i n'hi ha de marcats diastràticament que poden dur una marca diafàsica secundària. Peter Koch i Wulf Oesterreicher han anomenat aquesta dinàmica en el diasistema *cadena de varietats* (en alemany *Varietätenkette*).⁵

1.3 Llengua de la proximitat i llengua de la distància

La dinàmica de l'arquitectura d'una llengua s'ha de posar en relació amb la diferència entre la llengua parlada i la llengua escrita que s'ha de comprendre, en el sentit que acabo d'esbossar, en la perspectiva de la concepció i no en la perspectiva del mitjà. Quan s'analitzen les relacions de les varietats entre sí, s'observa que la cadena variacional depèn finalment de tots els graus que són el resultat de les diferents condicions de comunicació i de les estratègies d'expressió que hi corresponen, és a dir, del *continuum conceptual* que té la seva expansió entre l'immediat comunicatiu i la distància comunicativa. Les estratègies d'expressió se situen en una escala entre la *llengua de la proximitat* (o *llengua de l'immediat*, en alemany *Nahesprache*) i la *llengua de la distància* (*Distanzsprache*), en la terminologia de Koch i Oesterreicher.⁶ Les escales de les diferents marques en les tres dimensions diasistemàtiques de la variació s'ajusten al *continuum* entre la proximitat i la

³ Cf. per a la llengua catalana Turelli i Julia (1988).

⁴ Cf. Coseriu (1981), 21.

⁵ Cf. Koch/Oesterreicher (1990), 14. La cadena de varietats s'ha d'entendre com a fenomen sincrònic, tot i que els seus efectes també puguin causar canvi lingüístic i manifestar-se així diacrònicament. Cf. també Payrató 1990: 41-64 i Payrató (1998b).

⁶ Cf. Koch/Oesterreicher (1990), 10 i Payrató (1990), 21-40.

distància que resulta ser així, fins i tot, la dimensió variacional fonamental en relació amb les tres altres dimensions.

Es podria objectar que són només fenòmens de les tres dimensions diasistemàtiques els que constitueixen la llengua de la proximitat. Però tornem a considerar l'exemple català *conèixer-nos* per argumentar en contra d'aquesta objecció. L'exemple ens mostra que, entre d'altres fenòmens, en el domini dels pronoms catalans existeixen diferències variacionals que solament es caracteritzen pels trets 'parlat' o 'escrit' respectivament, i exclusivament per aquests trets. Com que aquest tipus de fenomen no té cap motivació universal, s'ha de partir d'una dimensió 'parlat'/'escrit' idiomàtica autònoma per a totes les llengües.

A primer cop d'ull sembla que una variació segons les condicions de la comunicació és simplement una variació diafàsica. Però això també és un problema, ja que, amb els arguments (convincents) d'Oesterreicher, les marques de registre no es troben «enganxades» als fenòmens lingüístics, sinó que es desplacen en correspondència a la posició en el *continuum*: en francès, la parella *bagnole/voiture* es pot caracteritzar de 'familier'/'neutre' en la llengua de la distància però 'neutre'/'soutenu' en la llengua de la proximitat.⁷ Postulo, doncs, seguint Koch i Oesterreicher, l'existència d'una dimensió 'parlat'/'escrit' autònoma idiomàtica.⁸ La distinció entre les dimensions diafàsica i conceptual no vol suggerir que la classificació dels fenòmens en una de les dues dimensions sigui fàcil en tots els casos, al contrari: la qüestió de saber si un fenomen està marcat diafàsicament o si forma part, senzillament, de la llengua de la proximitat a nivell de la concepció és sovint molt difícil, o fins i tot impossible de resoldre.

1.4 La llengua catalana com a diasistema i les seves particularitats

Quan Söll va introduir la distinció entre el mitjà i la concepció, la seva argumentació es referia a la llengua francesa. Amb raó: el francès és, precisament, una llengua en la qual les divergències entre l'oral i l'escriptural són considerables, molt més marcades que en castellà, per exemple. I són considerables també en català, com es pot veure clarament en el llibre de

⁷ Cf. Oesterreicher (1995), passim.

⁸ Cf. Koch/Oesterreicher (1990), 14-16.

Lluís Payrató sobre el català col·loquial i com intentaré de mostrar-ho en l'apartat número 3 d'aquest article.⁹ Per dir-ho de manera general: el diasistema de qualsevol llengua històrica és tant idiosincràtic, històric i contingent com la seva fonologia, morfologia i semàntica, perquè en cada llengua, les dimensions de la variació tenen un paper i un pes diferents. Però mentre que en francès les divergències entre llengua parlada i llengua escrita es deuen abans que res a la norma prescriptiva particularment rígida i conservadora i al mateix temps particularment poderosa, que caracteritza aquest idioma, en català hem de buscar altres respostes a la qüestió de determinar les possibles causes de les divergències, ja que, com sabem, la força reguladora de la norma prescriptiva del català no és la mateixa.

Una de les probables causes de les divergències marcades entre català parlat i català escrit és la convivència del català i del castellà en les terres de parla catalana, més precisament, el fet que, avui encara, per moltíssimes persones – sense entrar aquí en detalls –, tant de llengua materna catalana com de llengua materna castellana, l'ús del català es limita a la llengua parlada, mentre que per la majoria dels usos escripturals fan servir el castellà. Es troben així tallats els enllaços més estrets entre l'oralitat i escripturalitat de la llengua, enllaços que en altres llengües garanteixen una certa facilitat pel canvi lingüístic també al nivell escriptural: per una llengua que s'utilitza equilibradament tant a l'oral com a l'escriptural, el canvi al pla escriptural és més fàcil, ja que en un moment determinat, moltes innovacions, ja ben establertes en la llengua parlada, s'oïmposen també en la llengua escrita. Així, no sorprèn que si la llengua que s'escriu no és el català, la concepció oral i la concepció escriptural divergeixen cada cop més. La situació particular del català afecta, doncs, el perfil específic del seu espai variacional.

1.5 Els corpus

La base de la meua anàlisi de 1994 eren tres corpus diferents. En primer lloc es tractava de les cinc entrevistes transcrites que constitueixen l'annex de la tesi doctoral de Gabriele Berkenbusch. Un altre corpus utilitzat era el que forma part dels *Bielefelder Text-Corpora Romanischer Sprachen*, els debats

⁹ Cf. Payrató (1990), 65-120.

radiofònics transcrits per Roser Guàrdia.¹⁰ A més a més, disposava d'un enregistrament fet a una festa entre amics a Barcelona, transcrit, però no publicat. Un corpus que l'any 1994 encara no existia, però del qual disposem avui per internet, és el *Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* (CUB).¹¹

Els corpus s'examinen amb la perspectiva de treure'n ocurrences d'elements típics del català parlat,¹² perquè hi hagi una raó menys per dir el que va afirmar Lluís Payrató encara 1990: «l'ús de la llengua a casa, al carrer, o en aquell bar de la cantonada en què ens trobem tantes vegades i on matem tantes hores, no ha rebut fins fa poc temps l'atenció que mereixia».¹³ És clar que és abans que res gràcies a les investigacions del mateix Payrató que aquestes paraules sobre l'estat de la qüestió ja no es poden mantenir de la mateixa forma. Tanmateix, encara ens queda molta feina en el domini dels estudis sobre el català parlat. Amb el CUB disposem d'una base excel·lent pel futur – ara es tractarà d'utilitzar-lo adequadament.¹⁴

¹⁰ Cf. Berkenbusch (1988), 332-456 i Guàrdia (1985). Berkenbusch va fer les seves entrevistes al principi dels anys 80. A causa de l'edat molt avançada de tots els seus informants, no és un corpus representatiu, fet que no redueix de cap manera el seu valor.

¹¹ El *Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* (CUB) és un arxiu de dades textuals i morfològiques representatives de diverses varietats de la llengua catalana actual. L'arxiu està estructurat en set subcorpus independents i ahora interrelacionats: un de varietats geogràfiques (*Corpus Oral Dialectal*, COD), un de varietats socials (*Corpus Oral Social*, COS) i cinc de varietats funcionals (*Corpus Oral de Conversa Col·loquial*, COC; *Corpus Oral de Registres*, COR; *Corpus Oral de Publicitat*, COP; *Corpus d'Informatius Orals*, CIO; *Corpus Escrit de Català Actual*, CECA). És accessible sota la direcció <http://www.ub.es/filling/cub.htm>. Cf. també Tomàs (1998) i l'article de Oller et alii en aquest volum.

¹² Els extractes de Berkenbusch 1988 i de Guàrdia 1985 s'indiquen segons l'esquema B: xx / G: xx (pàgines). Els extractes del meu propi enregistrament els marco solament amb *www*. Dono tots els exemples en transcripció ortogràfica. La barra obliqua representa una ruptura i el punt una pausa.

¹³ Payrató (1990), 13. Cf. tanmateix el treball de Wagner 1924 (!). Cf. també Viana (1986), Lüdtke (1984), 115-126 i Grossmann (1991), 174. Les bibliografies de Briesemeister 1978 i de von Brunn 1978 confirmen les paraules de Payrató pel que fa a les contribucions alemanyes i suïsses fins al final dels anys 70.

¹⁴ Encara no he tingut l'ocasió de treure gaires exemples del CUB. Ja que aquest article és només una versió actualitzada i ampliada de Wesch (1994), m'he servit del nou corpus solament per veure uns quants exemples més (que no cito aquí) que em confirmin que les meves observacions de l'any (1994) no es referien a fenòmens aïllats (i n'he trobat).

2 Exemples catalans dels trets universals de la llengua parlada

Els fenòmens discutits aquí són universals perquè es troben en correlació amb les condicions de la comunicació i les estratègies lingüístiques corresponents que són característiques de la llengua de la proximitat: una emocionalitat considerable, una presència física, un alt grau de dialogicitat i una certa espontaneïtat, amb, tanmateix, prou poca llibertat pel que fa a la selecció del tema. Malgrat això, els elements universals de la llengua de la proximitat solament es poden manifestar sota la forma d'elements d'una llengua històrica determinada, i l'existència d'un fenomen universal pot dependre de l'existència de la categoria corresponent en la llengua en qüestió.

2.1 El domini textual i pragmàtic¹⁵

2.1.1 Senyals d'estructuració

El domini pragmàtic es constitueix d'elements, els quals es refereixen als factors de la comunicació. És típic de la llengua de la proximitat que els senyals d'estructuració no indiquin més que l'inici d'una nova secció del discurs, però sense precisar quina secció. L'estructuració en la llengua de la distància és normalment més precisa, amb elements com *primerament, en segon lloc, a més a més, en conclusió*, etc., mentre que els exemples següents il·lustren l'estructuració menys precisa de l'oral. L'exemple (1) és un senyal inicial típic en un diàleg:

- (1) A: em va dir que va anar-hi per pura casualitat <no>? B: sí bueno es donava el cas. vivíem fora de la vila (B: 335)

Els senyals en els extractes següents indiquen una nova divisió del discurs però sense precisar quina:

- (2) va venir aquest professor que era castellà i és clar llavors tot l'ensenyament a la classe es feia/ tothom parlava en castellà (B: 337)

– El que sí és segur, és que faré servir el CUB, que és, de debò, un corpus excel·lent, en el futur!

¹⁵ Cf. Payrató (1990), 21-40 així com González (1998) pel que fa als marcadors discursius.

- (3) aleshores hi vaig anar de totes maneres l'Escola del Bosc era una escola com les altres (B: 439)

Considerem també un exemple de senyal final en un diàleg que mostra a més a més que les funcions d'estructurar el discurs no estan limitades a les paraules senzilles sinó que hi ha també formes més complexes, aquí una frase sencera:

- (4) ensenyament oficial que es donava a les escoles públiques de l'Estat o de l'Ajuntament [...] <comprends ben bé això>? (B: 348)

2.1.2 Senyals que marquen el canvi de torn en el diàleg

Els *turn-taking-signals* i els *turn-giving-signals* – són els noms d'aquests elements en l'àmbit de l'anàlisi conversacional nord-americana – resulten ser elements que assenyalen o bé la presa de la paraula en el diàleg o bé la fi del torn, assenyalant implícitament l'interlocutor que està esperant el seu torn.¹⁶ Una estratègia freqüent és l'ús de l'entonació, però no hi ha solament elements suprasegmentals. Evidentment, no sempre és possible distingir exactament els *turn-taking-signals* i els *turn-giving-signals* dels senyals d'estructuració i dels senyals de contacte (dels quals parlaré en el proper paràgraf):

- (5) A: <els aspirants a la policia autonòmica havien d'haver actuat com ho van fer>? <que vol començar>? B: bueno A: Alay endavant B: bé . eeh jo no sé com van actuar els aspirants a mossos d'esquadra (G: 60)
- (6) A: queda molt maco això <oi>? B: sí molt maco molt maco (aww)

2.1.3 Senyals de contacte

Una de les funcions del llenguatge humà és la funció fàtica, i en les circumstàncies de la comunicació oral pot arribar a ser, fins i tot, una funció fonamental.¹⁷ L'ús de senyals per establir o per mantenir el contacte és, doncs, fonamental també. Una bona part d'aquests senyals és extralín-

¹⁶ Cf. Payrató (1990), 179-210.

¹⁷ Cf. Payrató (1990), 22 ss.

güística o paralingüística (la mímica, els gestos), però les llengües disposen també d'una sèrie d'elements amb aquest efecte. Els fenòmens que, per dir-ho així, salten a la vista, són els senyals del locutor:

- (7) i sense càstigs o reprimetes molt fluixetes <eh>? més aviat de tipo moral (B: 339)
- (8) els donaven 3 o 4 pessetes a la setmana/ la setmana heh i és clar a l'escola allí anaven ells d'una casa (B: 397)

Però els senyals de l'interlocutor no són menys importants, elements del tipus *ah*, *mhm*, *ah sí*, *és veritat?* etc., que serveixen sobretot per assenyalar al locutor que se l'escolta.

2.1.4 Fenòmens de vacil·lació

Els elements comentats fins ara poden complir secundàriament la funció de connector entre dues parts del discurs. Però també existeixen fenòmens de vacil·lació que de debò tenen aquesta funció de formar un pont o d'omplir un silenci i cap altra més. El locutor pot fer servir l'element per a pensar breument la continuació del seu discurs. Tothom coneix l'articulació, sovint prolongada, d'una vocal (en català i en castellà *eeh*, en francès *euh*, en alemany *ääh*). Però hi ha altres mitjans per establir una connexió entre les dues parts d'un torn de paraula:

- (9) un estava a classe diguem-ne superior (B: 337)
- (10) tenia aquest contacte més o menos / bueno quan feien passeig i la relació que tenia amb els altres alumnes (B: 342)

2.1.5 Correccions i precisions

En la comunicació oral és típic que els enunciats en comptes d'estar elaborats i ben construïts siguin més aviat «incorrectes» (només des d'un punt de vista normatiu, és clar, no es tracta pas aquí de cap valoració!) o imprecisos i de caràcter provisional. Els lapsus, els errors i les imprecisions demanen correccions i precisions que poden o no tenir èxit. Per a corregir lapsus i errors i per a especificar enunciats semànticament massa vagues o inadequats, s'utilitzen elements que es poden anomenar senyals de correcció, com en l'exemple (12). En l'exemple (11), el locutor utilitza primer el

castellanisme *ensenyança* i es corregeix de seguida, afegint la forma catalana correcta:

- (11) la qüestió d'ensenyança, d'ensenyament (B: 356)
- (12) al final doncs era una espècie de/ com/ com si diguéssim/ però al principi del batxillerat (B: 336)

2.1.6 Interjeccions¹⁸

L'ús de les interjeccions és un altre tret característic del discurs oral, però és necessari que hi hagi un cert grau de familiaritat entre els interlocutors per tal que aquest ús sigui acceptable. La forta expressivitat de les interjeccions permet una comunicació molt espontània:

- (13) sí sí pegava portava unes palmetes com una espècie de regles i deia «para la mà» i paff fotien un cop de regla a la mà i fffhhh . feia mal allò eh (B: 361)
- (14) parlant-nos ens hem d'entendre parlar és per entendre'ns és pas per barrallar-se collons (B: 390)

2.1.7 Fenòmens «matisadors»

Quan un locutor utilitza un element «matisador», fa al·lusió a un contingut que podria haver expressat de manera clarament més explícita. En lloc de dir, molt explícitament, «t'asseguro que t'ho diré, pots estar tranquil», el locutor de l'exemple (15) dona un petit matis assegurant el seu enunciat amb la partícula *ja*. De manera semblant, *de fet* «substitueix», en l'exemple (16), un sintagma més complex:

- (15) ja t'ho diré (B: 366)
- (16) de manera que de fet l'escola moderna era una escola política (B: 348)

Una altra tècnica típica de «matisació» és la construcció <unitat nominal o pronominal + *sí que* + verb>, és a dir el tipus de construcció *això sí que no funciona*:

- (17) aquesta sí que no la sabia jo ... (B: 377)
- (18) doncs mira <la Remei sí que no en sap gens ni mica>! (aww)

¹⁸ Cf. Payrató (1990), 140-142.

2.2 El domini de les macroestructures de la narració oral¹⁹

En aquest context, es pot citar el cas freqüent d'ús del present com a temps narratiu. Aquest ús va acompanyat sovint d'un canvi del temps gramatical:

- (19) pregunto «quan valen aquests tomàquets?» diu «no sé me parece» digo «<que no sabe>?» no/ no li vaig contestar/ li dic «<no ho sap>?» vaig dir «guarda-se aquests tomàquets» (B: 387/388)

2.3 El domini sintàctic

Existeix un gran nombre de fenòmens sintàctics que formen part dels trets característics del discurs de la proximitat, els quals són normals i acceptables en aquest marc.²⁰

2.3.1.1 Anacoluts (en el sentit estricte)

En el moment de corregir un error/lapsus o d'especificar una imprecisió, a vegades trenquem amb la construcció prevista. La conseqüència n'és un anacolut sintàctic, típic de la llengua parlada i senzillament inevitable:²¹

- (20) tot l'ensenyament a la classe es feia/ tothom parlava en castellà (B: 337)

2.3.1.2 Contaminacions (anacoluts en un sentit més ampli)

Quan el canvi del pla previst no és acompanyat d'una correcció explícita, sinó que, al contrari, es canvia «patinant» d'una construcció a l'altra, es parla de *contaminació*. Aquest canvi «patinant» és particularment freqüent quan les categories nombre, gènere i persona es troben barrejades en una forma o construcció:

- (21) tenia unes idees més anarquistes hm ehm catalanisme és més conservadora heh Catalunya té un tipo més/ és més conservadora malgrat tenir el moviment obrerista (B: 455)

¹⁹ Cf. Payrató (1990) 68-77.

²⁰ Cf. Payrató (1990), 92-108.

²¹ Cf. també els exemples en Tuson i Valls (1988), 143 i 148-149.

2.3.1.3 Precisió semàntica

Una tècnica freqüent de precisió semàntica és la reduplicació d'una unitat nominal amb un element de precisió suplementari.²² És més, doncs, que afegir simplement un component que faltava:

- (22) va anar desapareixent va desaparèixer totalment (B: 340)
 (23) això té una influència política té una influència política primera/ primera/
 primera (B: 368)

2.3.2 Enunciats «incomplets» (holofrases i aposiopesi)

És tan sols des d'un punt de vista estrictament normatiu que els enunciats comentats en aquest paràgraf són realment incomplets (és per això que utilitzo aquest atribut, *faute de mieux*, entre cometes). No vull, doncs, de cap manera suscitar la idea d'un caràcter deficitari del parlat confrontat amb l'escrit, ja que en les condicions de la comunicació oral, els enunciats següents són totalment complets. No solament funcionen sense problemes, és més, són les úniques formes adequades, i qualsevol altra forma resultaria més aviat anormal o almenys inesperada.

Comencem amb un exemple d'un enunciat holofràstic, un enunciat «reduït» al seu element remàtic. Les condicions comunicatives de la proximitat afavoreixen considerablement la presència de les holofrases. En l'exemple (24) algú demana una *tapa* en un bufet, concretament, un platet de mandonguilles. Havent-hi una certa proximitat física, l'enunciat funciona perfectament:

- (24) una de mandonguilles sisplau (aww)

El cas invers, la reducció d'un enunciat al seu element temàtic, es diu aposiopesi. Els interlocutors saben de què es tracta, a causa de llur context comú; ningú no es veu obligat, per dir-ho així, «d'acabar» l'enunciat:

- (25) me'n vaig perquè si no... (aww)

²² Cf. Koch/Oesterreicher (1990), 85-86.

2.3.3 L'ordre rema-tema

L'ordre rema-tema (o *comment-topic*) és una estratègia d'encadenament important per la sintaxi expressiva, perquè el nucli amb la finalitat de l'enunciat apareix en primer pla, seguit de la resta d'informació. Per la seva expressivitat, aquest ordre és típic de la llengua de concepció oral. Heus ací alguns exemples catalans particularment il·lustratius:²³

- (26) es va anar fer [sic] comprendre, que l'ensenyança no era a base de bufetades que s'havia d'aprendre, que s'havia d'ensenyar per la persuasió, per l'exemple (B: 363)
 (27) no en volíem, de llibres de text (B: 411)

2.4 El domini semàntic²⁴

Finalment, també hi ha fenòmens semàntics típics de la llengua de la proximitat, fenòmens que ocorren a causa del caràcter no-planificat del discurs oral.

2.4.1 Falta de variància lèxica²⁵

La llengua parlada no està planificada ni elaborada, i està igualment marcada per una forta iteració de paraules i de sintagmes:

- (28) hi havia catedràtics hi havia/ no te'ls anomenaria tots però jo me'n recordo . hi havia en Nicolau d'Olwer hi havia en Xirau hi havia/ oh mare meva mare meva hi havia en Campalans hi havia una sèrie de gent que eren nacionalistes (B: 369)

2.4.2 Imprecisions en la referencialització

La llengua oral es caracteritza per una gran freqüència de «mots-passepartout», per exemple, sense cap pretensió d'exhaustivitat, *aparat, cosa, xic, història, fer/fotre, així* en català, *truc, machin, bidule, chose, type, histoire, fai-*

²³ A propòsit del *de* 'partitiu', com en l'exemple (27), cf. Laca (1990).

²⁴ Cf. Payrató (1990), 109-120.

²⁵ Cf. Gelpí (1998).

re/ficher/foutre, comme ça en francès o Teil, Ding, Apparat, machen, so, Geschichte, Typ, Macker, Tussi en alemany. Els enunciats orals són sovint més genèrics que els enunciats planificats i organitzats (sovint perquè gràcies a la dixi ens podem permetre d'ésser imprecisos).²⁶ Considerem els exemples:

- (29) allò de «busca'm a veure si em trobes» o coses per l'estil (B: 341)
 (30) i creia amb totes aquestes històries (B: 367)

2.4.3 Tècniques expressives i afectives²⁷

Certs camps semàntics – el dels sentiments, el de les intensitats i quantitats excepcionals, el de la sexualitat, el de la capacitat intel·lectual, el de les qualitats físiques (sovint dominis de tabús) – coneixen una variabilitat considerable d'unitats lèxiques i de construccions morfosintàctiques marcades que expressen reforçament o drasticitat.

a) la metonímia (abans que res substitució *pars pro toto*):

- (31) eren obrers [...] que tots tenien un benestar . una caseta i un hortet (B: 455)

b) la metàfora:

- (32) <què dius tu dels policies>? <que són durs>? <ha>! <són animals, són bèsties>! (aww)

c) la comparació:

- (33) jo m'hi trobava com el peix a l'aigua (B: 412)

d) la hipèrbole:

- (34) hi havia moltes escoles particulars perquè les de l'estat . eren lo més desastrat que us pogueu arribar a imaginar (B: 393)

e) les tècniques derivacionals:

²⁶ Cf. Payrató (1990), 109-112.

²⁷ Cf. Payrató (1990), 121-148.

- (35) posava unes quantes taules i hi feia escola .. no es movien d'allà asseguts <oi>? coses arxisapigudes amb una/ amb una monotonia aclaparant (B: 395)

f) la reduplicació:

- (36) jo llegia molt molt durant/ fins a l'edat dels 15 anys que vaig marxar de casa dels meus oncles vaig llegir molt molt perquè cada dia d'hivern tenia 3 o 4 [hores] (B: 338)

g) la generalització:

- (37) ara hi ha uns catalanistes [...] no els escolta ningú perquè ara hi ha una forta corrent nacionalista (B: 376)

h) la segona persona del singular genèrica:

- (38) si ells ensenyaven en castellà eh . deia eh «fulano de tal me hará usted el favor de hacer esto» <cony>! ho deien en castellà perquè tu comencessis a familiaritzar-te amb l'ensenyament (B: 360/361)

i) el reforçament posposat:

- (39) A: anava amb coll i corbata B: <caram>! A: <sí senyor>! (B: 407)

3 Trets característics del català parlat

Passem ara als elements que caracteritzen el català parlat, distingint-hi els fenòmens del català parlat en el sentit ampli – és a dir els fenòmens amb una marca diatràtica/diafàsica 'col·loquial' o fins i tot 'popular' o 'vulgar'²⁸ – dels fenòmens del català parlat en el sentit estricte – és a dir els fenòmens que depenen exclusivament de la concepció oral de l'enunciat en qüestió. Examinaré primer la morfosintaxi i després el lèxic.²⁹

²⁸ Cf. Payrató (1990), 14.

²⁹ A propòsit dels aspectes fònics, cf. Payrató (1990), 78-87.

3.1 Els dominis morfològic i morfosintàctic³⁰

En morfologia, observem sobretot simplificacions de certs paradigmes per analogia i reducció de l'al·lomòrfia. Especialment en els paradigmes pronominals, hi ha, en català (com en francès, però de cap manera com en castellà) una sèrie de divergències purament concepcionals que no tenen res a veure amb la variació diafàsica.

3.1.1 Regularització de paradigmes per analogia

La formació de les formes femenines d'alguns adjectius es regularitza, amb tanmateix una marca diastràtica i diafàsica 'popular', a saber, la feminització d'adjectius mitjançant *-a/-es* que no canviarien de forma en català normatiu:³¹

- (40) hi va haver diferents grups culturals diferents entitats diferents partits polítics (B: 364)

Les formes *velaritzades*, com s'anomenen normalment, són molt freqüents en la morfologia verbal, però marcades de 'popular'. Es tracta de formes analògiques que redueixen l'al·lomòrfia dels verbs irregulars:

- (41) va poguer-se arribar (B: 357)

3.1.2 Sistema pronominal³²

Les divergències entre el català parlat i el català escrit en el sistema pronominal mereixen d'ésser estudiades a fons. En aquest domini, hi ha fenòmens que no estan marcats ni diastràticament ni diafàsicament.

³⁰ Cf. Payrató (1990), 87-88. – A propòsit del problema 'gramàtica normativa' vs. 'gramàtica descriptiva', cf. Badia i Margarit (1977).

³¹ Cf. Fabra (1990), 23: «Són vulgars formes com *bullenta ...* ».

³² Cf. Romero (1998) així com també Cerdà (1985). A propòsit dels pronoms febles en valencià, cf. Todolí (1992).

3.1.2.1 Reducció de l'al·lomòrfia dels clítics

L'al·lomòrfia en el sistema pronominal català és molt complexa (i complicada!). No és sorprenent, doncs, que estigui prou reduïda en el discurs de la proximitat de tots els registres, sobretot en la combinació d'enclítics.³³ En aquest context, la combinació *els hi* ha esdevingut la forma «*passapartout*» per excel·lència:

- (42) que va trigar molts anys a arribar a fer els hi comprendre als mestres (*els hi = aquesta casa als mestres*) (B: 363)
- (43) quan passis a casa dels Navarro m'agradaria que els hi donguis (*les revistes als Navarro*) (aww)

La varietat funcional d'*els hi* es reforça encara més per les ocurrences «parasitàries» de l'element *hi* amb *els* on esdevé una espècie de «vocal epentètica» en la fonètica de la frase:

- (44) és als grans que els hi costa (B: 424)

3.1.2.2 Consonants epentètiques

La *-t-* epentètica, amb la seva marca diafàsica de 'col·loquial', és típica en el català parlat. Es posa entre el pronom *on* (p.e. en les frases relatives) i *hi*:

- (45) l'ensenyança superior era castellana i l'ensenyança mitja on-t-hi havien les escoles catalanistes allà s'ensenyava en català (B: 373)

3.1.2.3 Enclítics amb els infinitius accentuats en l'arrel

Segons la gramàtica normativa, els enclítics lligats a un infinitiu haurien de tenir la mateixa forma en totes les classes de conjugació amb una terminació consonàntica en *-ar*, *-er* i *-ir* per als infinitius accentuats en la desinència o en *-er* per als infinitius accentuats en l'arrel. És, sens dubte, per raons fòniques que els enclítics adopten en l'última d'aquestes classes de conjugació la mateixa forma que amb els infinitius dels verbs en *-re*, accentuats aquests també en l'arrel, i que acaben igualment en vocal neutra – i això independentment de qualsevol implicació diastràtica o diafàsica. En lloc de

³³ Cf. Payrató (1990), 89-90. A propòsit del sistema pronominal normatiu, cf. Fabra (1990) 34-35, 60-74, 83-84, 87-88 i 94-95.

conèixer-nos («així no ho diu ningú, ni tan sols els acadèmics») se sent, en analogia amb, per exemple, *entendre'ns*.³⁴

- (46) *tn'estic tan contenta que hem tingut la sort de conèixe'ns l'any passat t'ho juro* (aww)

3.1.2.4 Pronoms indefinits

En català parlat el pronom indefinit *algo* és molt freqüent. L'ús d'aquest castellanisme està marcat diastràticament i es considera 'popular'. Un exemple del corpus:

- (47) *també era escola gratuïta si hi havia cantina els que tenien la cèdula més gran/pagaven algo però els grups escolars no hi havien amb cantina i no hi havien sense* (B: 436)

3.1.3 Article neutre

L'ús castellanitzant de l'article neutre *lo* duu una lleugera marca diastràtica primària, ja que s'observa una mica menys en el discurs de persones d'instrucció superior que en el discurs de persones d'instrucció inferior. Dos exemples:

- (48) *lo millor era que tots els nens...* (B: 415)
 (49) *lo que passava és lo que he dit abans* (B: 416)

3.1.4 «Proadjectiu»/«proadverbi» *així*

Sense marca diastràtica o diafàsica s'utilitza en català parlat sovint una forma alomòrfica de l'element *així* (normatiu) que és *aixís*:

- (50) *les escoles ja catalanistes per dir-ho aixís* (B: 366)

³⁴ Cf. Badía Margarit (1962), 170, sobretot la nota 5.

3.1.5 Adjectiu numeral *dos*

En català, com sabem, es distingeix el gènere de l'adjectiu numeral que significa la dualitat; la forma masculina *dos*, i la forma femenina *dues*.³⁵ Ara bé, observem, d'una banda, que aquesta distinció no és sempre ben respectada, un no-respecte que porta una marca diastràtica ('popular') i que podria ser una conseqüència de la influència castellana (tot i que també es podria tractar d'un ús de *dos* per comoditat i analogia):

- (51) *cada setmana una o dos vegades* (B: 339)

D'altra banda, existeix una variant de *dues*, sense marca diafàsica, però tanmateix conceptualment oral:

- (52) *una de dugues la criatura la deixava amb una veïna que més tard la portava a la costura* (B: 394)

3.1.6 Concordança del nombre amb *haver-hi*

Segons la gramàtica normativa, la concordança del nombre és incorrecta quan *hi ha* (< *haver-hi*) es refereix a un plural.³⁶ Tanmateix, aquest fenomen amb la seva marca diastràtica 'popular' és tan freqüent com en castellà. Considerem alguns exemples:

- (53) *a casa hi havien els llibres del meu cosí* (B: 337)
 (54) *més o menos hi havien 1 o 2 que treballessin* (B: 397)

S'ha de subratllar que aquesta concordança no apareix en totes les posicions. Encara no he sentit cap enunciat del tipus **els llibres que hi havien*, poc probable.

³⁵ Aquesta distinció (com sabem, llatina) només hauria sobreviscut en català, occità, gascó, sard i surselb, proclama Zang Mier (1986), 36, sense mencionar el portuguès que és la llengua materna d'almenys vint vegades més de persones que les altres llengües totes juntes!

³⁶ Cf. Fabra (1990), 66: «Aquestes construccions, llargament usades en la llengua parlada, han estat fins avui considerades incorrectes, però potser algun dia s'hauran d'admetre en la llengua escrita».

3.2 El domini sintàctic³⁷

La major part de la sintaxi del català oral està constituïda per fenòmens universals. Però hi ha també algunes construccions que es poden classificar d'idiomàtiques i de típiques del català parlat. Cap d'elles no està marcada diastràticament o diafàsicament.

3.2.1 La construcció *això de* amb substantiu o infinitiu

La construcció <*això / allò de* + substantiu o infinitiu> (en castellà *lo / esto / eso / aquello de* + substantiu o infinitiu) és molt freqüent. Representa una forma catalana del fenomen universal ja comentat de l'imprecisió semàntica. Heus ací uns exemples:

- (55) això dels imperis que se'ls fotin al cul (B: 386)
 (56) però aquí tornem estant amb allò dels exàmens i amb allò dels llibres de text (B: 411)
 (57) mai allò de dir fotre una pallissa amb una criatura no (B: 361/362)
 (58) això d'haver d'anar a peu cada dia a Montjuich [sic] (B: 449)

3.2.2 Posició dels adjectius demostratius

L'adjectiu demostratiu es posposa sovint en català (i en castellà) parlat. Encara no puc donar indicacions sobre la funció de la posició de l'adjectiu demostratiu, perquè encara no he analitzat prou ocurrences per poder donar-ne conclusions fundades seriosament, però és segur que la posposició no té sempre aquesta connotació negativa o pejorativa (com jo havia pensat en un principi) que està documentada en l'exemple (59):

- (59) el professor aquest castellà (B: 339/340)

³⁷ Cf. Payrató (1990), 102-108.

3.2.3 Simplificacions de les construccions relatives

La reducció de les construccions relatives a l'element *que* s'observa en totes les transcripcions analitzades. Cito només una ocurrencia:

- (60) en el nivell que jo em movia (B: 360)

3.2.4 El·lipsi del verb *ésser*

Sovint en la llengua parlada, les formes conjugades del verb *ésser* no apareixen, com en l'extracte següent:

- (61) i és clar naturalment tot això estableix una realitat política però això un procés d'anys un procés de temps <comprends>? (B: 369)

3.2.5 València verbal «no-saturada»: *no té per / no hi ha per* amb substantiu o infinitiu

Un fenomen interessant és la construcció *Typ no tenir per / no hi ha per* amb un substantiu, que es pot reforçar encara mitjançant l'element *ni*. Es podria suposar una el·lipsi de *res*, és a dir, la valència de *tenir* i d'*haver-hi* és de certa manera insaturada, perquè caldria un segon actant en forma d'un objecte directe, que, precisament, no apareix:

- (62) ... ara guanya tan poc que ja no té ni pel lloguer ... (aww)

Finalment, *no tenir per / no hi ha per* poden construir-se també amb un infinitiu:

- (63) ... home, jo no tinc per comprar-me un vestit tan car ... (aww)
 (64) ... no hi havia per sortir, no hi havia per jugar ni res ... (B: 411)

3.3 El domini lèxic

En el domini lèxic i semàntic, no es troben fenòmens que siguin neutres diastràticament i diafàsicament.

3.3.1 Paraules marcades com a 'vulgars' o 'populars'

En el corpus, un dels informants utilitza de manera sobreabundant el verb *fotre*, que duu una marca de 'vulgar' en el diccionari de l'*Enciclopèdia Catalana*³⁸, on, penso jo, la marca 'familiar' hauria estat suficient, almenys per les acceptacions de *fotre* amb els significats de 'fer',³⁹ 'donar' i 'posar', i també per *fotre's d'una cosa* 'burlar-se d'una cosa':

- (65) en Franco ens va fotre una reculada (B: 359)
 (66) naturalment fotia castanyes a tort i a dret (B: 361)

Aquest verb forma part, en el mateix locutor, de fraseologismes marcats de 'vulgar' com per exemple *fotre's una cosa al cul*, on *cul*, és clar, també queda lluny d'ésser diafàsicament neutre:

- (67) això dels imperis que se'ls fotin al cul (B: 386)

L'ús de paraules com *collons* o *cony* com a interjeccions secundàries és un altre tret típic del discurs vulgar:

- (68) és pas per barrellar-se <collons>! (B: 390)

3.3.2 Paraules marcades com a 'familiars' o 'col·loquials'

Considerem, per acabar, algunes expressions que sí que porten marques diafàsiques, però clarament menys «fortes» que les que acabo de comentar més amunt:

- (69) el tío/ estava una mica grillat aquell home (B: 359)
 (70) geometria era més/ . un xic més difícil, però el dibuix (B: 337)
 (71) vaig tenir els nois grans la tira de temps (B: 411)

³⁸ Cf. DGLC (1982), s.v. *fotre*. Fabra (1980) no presenta cap lema *fotre*.

³⁹ A condició que no sigui en una expressió meteorològica: *fot un fred!* en comptes de *fa un fred!* sí que és molt vulgar!

3.3.3 Castellanismes

Finalment, existeix un grup de paraules que estan marcades diastràticament (i sovint «diatòpicament», les que es limiten a l'àmbit barceloní), si més no, pel seu origen: els castellanismes.⁴⁰ En la consciència dels locutors, la majoria d'ells es consideren *barbarismes*. Aquí solament alguns exemples:

- (72) *cuidado* (G: 127), *tío* (B: 375), *enseyança* (p.e. B: 366), *por supuesto* (B: 373), *desde luego* (aww), *rellenar* (aww), *asunto*, pronunciat a la catalana (aww), *puesto* (B: 382), *bueno* (G: 60) etc., etc., etc.

4 Conclusió

En resum, s'ha de subratllar que trobem, juntament amb els elements universals del discurs de la proximitat, alguns fenòmens idiomàtics i típicament catalans que també es poden classificar com a elements del discurs de la proximitat, siguin o no diastràticament i diafàsicament neutres. S'ha observat que sobretot en els dominis morfològic, morfosintàctic i sintàctic – menys en el domini lèxic – existeix un cert nombre de fenòmens que no porten cap marca diastràtica o diafàsica, però que s'han de classificar com a trets típics de la concepció oral.

⁴⁰ Cf. Espuny (1998).

Bibliografia

- Albadalejo, Marta (1998): «La dixi d'espai: entre el discurs planificat i l'espontani», en: Payrató 1998a, 145-166.
- Alturo, Núria (1998): «Registres i semàntica verbal: l'ús de les formes de perfet i de present perfet», en: Payrató 1998a, 91-114.
- Badía i Margarit, Antoni Maria (1977): «Gramàtica normativa enfront gramàtica descriptiva en català modern», *Treballs de sociolingüística catalana* 1, 37-54.
- Badía Margarit, Antonio María (1962): *Gramàtica catalana*, 2 vols. Madrid: Gredos.
- Bastardas, Albert / Soler, Josep (eds.) (1988): *Sociolingüística i llengua catalana*. Barcelona: Empúries.
- Berkenbusch, Gabriele (1988): *Sprachpolitik und Sprachbewusstsein in Barcelona am Anfang dieses Jahrhunderts*. Frankfurt/Berna: Lang.
- Boix i Fuster, Emili / Vila i Moreno, F. Xavier (1998): *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- Briesemeister, Dietrich (1978): «Bibliographie katalanischer Veröffentlichungen in Deutschland seit 1945», *Iberoromania* 9, 155-163.
- Brunn, Albert von (1978): «Bibliografía Helvética de Estudios Catalanes (1960-1978)», *Iberoromania* 9, 164-168.
- Carrera, Josefina (1998): «Estudi del comportament dels segments /bl/, /gl/ i /r/», en: Payrató 1998a, 57-74.
- Cerdà, Ramon (1985): «Concomitancies romàniques en la reducció pronominal del català parlat», en: *Actes du XVII Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes*, vol. 2. Aix-en-Provence: Université de Provence. 407-521.
- Corpus de Català Contemporani de la Universitat de Barcelona* (CUB), <http://www.ub.es/filling/cub.htm>.
- Coseriu, Eugenio (1981): «Los conceptos de 'dialecto', 'nivel' y 'estilo de lengua' y el sentido propio de la dialectología», *Linguística Española Actual* 3, 1-32.
- Costa, Joan (1998): «*¿I què?*: notes sobre la conjunció *i* en dos textos orals», en: Payrató 1998a, 223-240.
- Enciclopèdia Catalana (1982): *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. Citat DGLC.

- Espuny, Janina (1998): «Aspectes de la interferència lèxica castellana en el discurs oral català», en: Payrató 1998a, 275-290.
- Fabra, Pompeu (¹⁴1990): *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.
- Fabra, Pompeu (¹¹1980): *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Edhasa.
- Freixa, Judit (1998): «A propòsit de la repetició en el discurs», en: Payrató 1998a, 195-222.
- Gelpí, Cristina (1998): «Anàlisi de freqüències lèxiques: noms, verbs, adjectius i adverbis en *-ment*», en: Payrató 1998a, 129-144.
- González, Montserrat (1998): «*Bé i bueno*. Apunts sobre l'ús dels marcadors discursius», en: Payrató 1998a, 241-258.
- Grossmann, Maria (1991): «Katalanisch: Soziolinguistik», en: Holtus, Günter / Metzeltin, Michael / Schmitt, Christian (eds.): *Lexikon der romanistischen Linguistik*, vol. V, 2, Tübingen: Niemeyer, 166-181.
- Guàrdia, Roser (ed.) (1985): *Katalanisch I: Debats radiofònics, Parlem-ne (Ràdio Quatre)*. Bielefeld: Universität Bielefeld.
- Koch, Peter / Oesterreicher, Wulf (1990): *Gesprochene Sprache in der Romania: Französisch, Italienisch, Spanisch*. Tübingen: Niemeyer.
- Laca, Brenda (1990): «Acerca de la sintaxis del *de* 'partitivo' en catalán», *Romanistisches Jahrbuch* 30, 247-264.
- López del Castillo, Lluís (1976): *Llengua standard i nivells de llenguatge*. Barcelona: Laia.
- Lüdtke, Jens (1984): *Katalanisch. Eine einführende Sprachbeschreibung*. Munich: Hueber.
- Mora, Joan Carles (1998): «L'elisió i la intrusió contextual en la llengua oral: una anàlisi fonètica del català», en: Payrató 1998a, 75-90.
- Oesterreicher, Wulf (1993): «Die Architektur romanischer Sprachen im Vergleich», en: Dahmen, Wolfgang / Holtus, Günter / Kramer, Jürgen / Metzeltin, Michael / Schweickard, Wolfgang / Winkelmann, Otto (eds.): *Konvergenz und Divergenz in den romanischen Sprachen. Romanistisches Kolloquium VIII*. Tübingen: Narr, 3-21.
- Payrató, Lluís (²1990): *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- Payrató, Lluís (ed.) (1998a): *Oralmènt. Estudis de variació funcional*. Montserrat: Publicacions de L'Abadia de Montserrat.
- Payrató, Lluís (1998b): «Variació funcional, llengua oral i registres», en: Payrató 1998a, 9-34.

- Romero, Sílvia (1998): «Aproximació a la variació pronominal àtona en àmbits d'ús oral formals i informals», en: Payrató 1998a, 115-128.
- Soler i Carbó, Josep (1988): «La normalització lingüística: normes i varietats», en: Bastardas/Soler 1988, 211-230.
- Söll, Ludwig (1985): *Gesprochenes und geschriebenes Französisch*, actualitzat per Franz-Josef Hausmann. Berlín: Schmidt.
- Todolí, Júlia (1992): «Variants dels pronoms febles de 3ª persona al País Valencià: regles fonosintàctiques i morfològiques subjacents», *Zeitschrift für Katalanistik* 5, 137-160.
- Torrent i Alamy-Lenzen, Aina-Maria (1997): *Pompeu Fabra y la configuración del catalán moderno*. Bonn: Romanistischer Verlag.
- Tomàs, Ramon (1998a): «Constitució i característiques del corpus utilitzat», en: Payrató 1998a, 35-56.
- Tomàs, Ramon (1998b): «Aproximació a l'estudi de la cohesió lèxica en relació amb els registres», en: Payrató 1998a, 167-194.
- Tubau, Ivan (1990a): *El català que ara es parla. Llengua i periodisme a la ràdio i la televisió*. Barcelona: Empúries.
- Tubau, Ivan (1990b): *Paraula viva contra llengua normativa*. Barcelona: Laertes.
- Turell i Julià, Maria Teresa (1988): «El comportament lingüístic: els grups socials», en: Bastardas/Soler 1988, 104-132.
- Tuson i Valls, Amparo (1988): «El comportament lingüístic: l'anàlisi conversacional», en: Bastardas/Soler 1988, 133-154.
- Viana, Amadeu (1986): «Sobre el català col·loquial», *Els Marges* 35, 86-94.
- Vila, F. Xavier (1998): «Bueno, vale ja de criticar, no? Marques transcòdiques lèxiques i variació funcional en català», en: Payrató 1998a, 259-274.
- Wesch, Andreas (1994): «Elemente des gesprochenen Katalanisch», en: Schönberger, Axel / Zimmermann, Klaus (eds.): *De orbis Hispani linguis litteris historia moribus. Festschrift für Dietrich Briesemeister zum 60. Geburtstag*. Frankfurt: Domus Editoria Europaea. 309-332.
- Wesch, Andreas (1996): «Acerca del análisis de la lengua hablada», en: Martínez González, Antonio (ed.): *Estudios de filología hispánica (estudios lingüísticos y literarios)*. Granada: Universidad de Granada. 111-128.
- Wesch, Andreas (1997): «El castellano hablado de Barcelona y el influjo el catalán – esbozo de un programa de investigación», *Verba – Anuario Galego de Filoloxía* 24, 287-312.
- Wesch, Andreas (1998): *Zum Varietätenraum des Französischen in Europa – ein Querschnitt durch sein spezifisches Profil im Vergleich zum Spanischen*. Freiburg

- de Brisgòvia: Albert-Ludwigs-Universität (tesi d'habilitació encara no publicada).
- Zang Mier, Jeanne (1986): «Estudi sociolingüístic de certs aspectes de la llengua catalana», *Treballs de sociolingüística catalana* 6, 33-112.